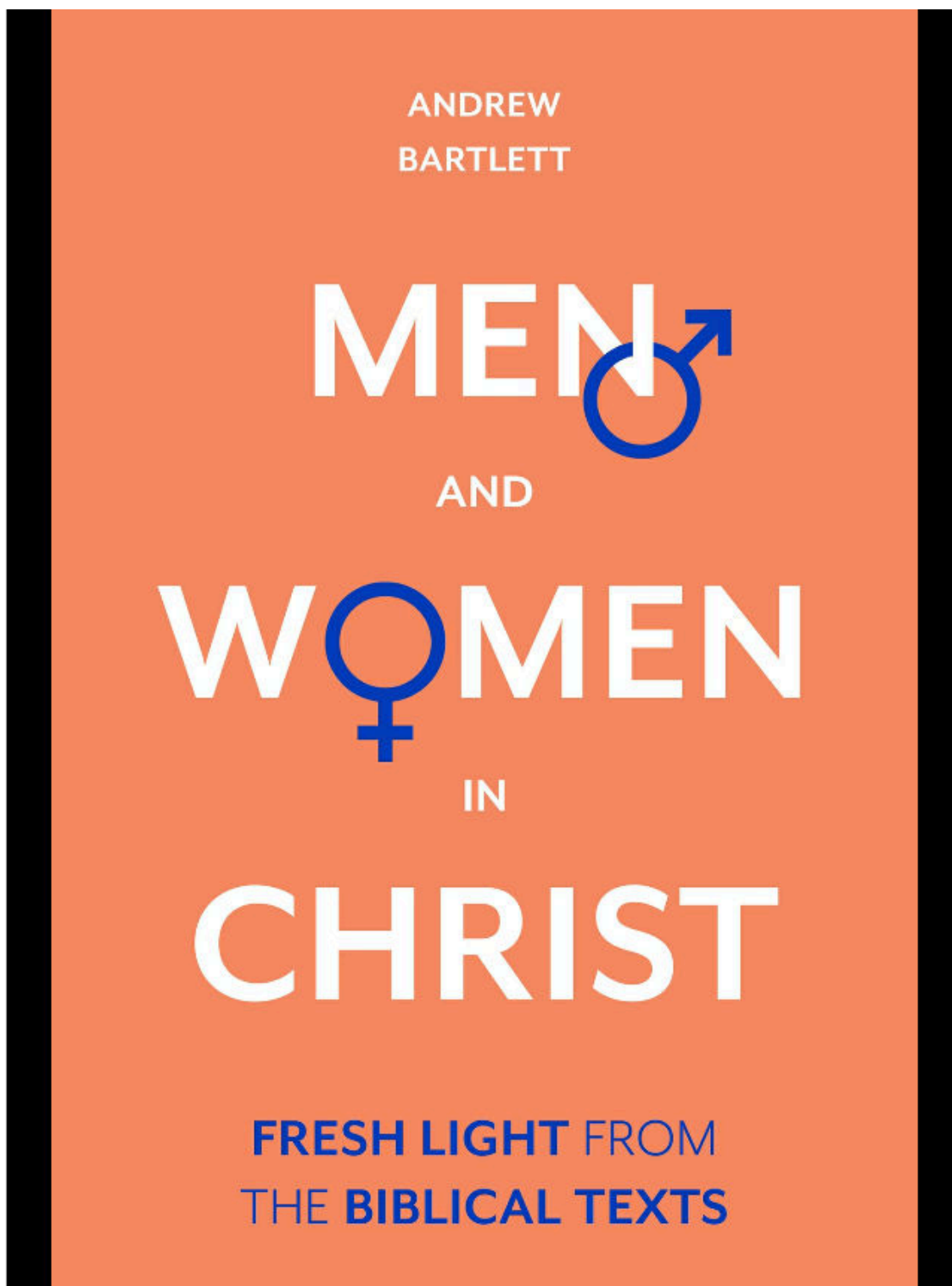

Bartlett, Andrew. Men and Women in Christ IVP

Andrew Bartlett KC leo anafanya kazi hasa kama msuluhishi wa kimataifa. Kwa kuwa ni mtu mwenye akili pevu, amelifanyia kazi kwa kina suala la nafasi ya mwanamke na mwanamume katika Agano Jipya na katika Biblia nzima, akizingatia hoja zote za kitheolojia. Anajaribu kulishughulikia suala hili bila upendeleo, na kwa maoni yangu amefaulu. Hili linaonekana kwa kuwa mahali pengine anaukosoa hata msimamo wa usawa (mtazamo kwamba wanaume na wanawake ni sawa na wanaweza kushika nafasi zote za huduma na uongozi), pale hoja zinapokuwa dhaifu tu au hazina msingi mzuri. Hati hii ina muhtasari wa sura kuu, ambao Bartlett mwenyewe aliuandika.

Tafsiri ya Kijerumani: Hans-Jörg Ronsdorf, imerekebisha Oktoba 2026.

Hati hii imechapishwa kwenye tovuti www.hans-joerg-ronsdorf.de kwa ruhusa ya Andrew Bartlett.

Ninashikilia imani, kwa kupatana na Maandiko Matakatifu, kwamba wanawake pia wanapaswa kutoa huduma za kufundisha na kuongoza katika kanisa, ili kuchangia afya ya kanisa.

25 Mei 2025

Muhtasari wa Sura ya 1: Kuyafikiria upya mapokeo, kutafuta umoja

1. Umoja wa Wakristo unaharibiwa na mgawanyiko unaowatenganisha wanausawa na wakamilishano (wanaoshikilia ukamilishano: mtazamo kwamba mwanamume na mwanamke wana majukumu tofauti yaliyopangwa na Mungu, ambapo mwanamume ndiye kiongozi).
2. Tafsiri ya kimapokeo ya Biblia, kwamba wanawake kwa asili ni duni kuliko wanaume, imekataliwa kwa haki, kwa sababu inategemea zaidi utamaduni wa mfumo dume kuliko maandishi yenyewe. Wanausawa na wakamilishano leo wote wanawaona wanawake na wanaume kuwa sawa kwa asili, na sasa wanakubali kwamba wanawake wanaweza kushika majukumu ya uongozi katika jamii kwa ujumla. Hata hivyo wakamilishano wanashikilia kwamba katika kanisa na katika ndoa uongozi ni wa mwanamume.
3. Tafsiri aminifu ya Biblia inayapa Maandiko kipaumbele kuliko mapokeo, inauzingatia utamaduni, inarudi kwenye lugha ya asili katika muktadha wake, inatafuta upatanifu, na inafuata njia ya kikanoni inayomweka Kristo katikati; na inafanya hivyo kwa moyo ulio wazi kiroho na kwa hekima ya kimatendo (Kiambatisho 1).
4. Kutumia mbinu hizi kunaongoza kwenye hitimisho la kitabu hiki, yaani kwamba msimamo wa ukamilishano na msimamo wa usawa kila mmoja uko sahihi kwa sehemu na umekosea kwa sehemu.
5. Kama Wakristo wataweza kukaribiana zaidi katika maswali haya, jambo hilo litampendeza Bwana na kuiimarisha huduma ya kanisa kama chumvi na nuru katika ulimwengu uliochanganyikiwa na kujeruhiwa.

Muhtasari wa Sura ya 2: Mume na mke, wanaume na wanawake: 1 Wakorintho 7

1. Ingawa 1 Wakorintho 7 ni maelezo marefu kuliko yote kuhusu ndoa katika Agano Jipya, na ndiyo sehemu pekee katika Agano Jipya inayotaja waziwazi mamlaka ya mume, uchambuzi wa wakamilishano huelekea kuipuuza au kuipunguzia uzito.
2. Mtazamo wa Paulo kuhusu ulimwengu unamweka Kristo katikati. Uumbaji unabaki machoni, lakini ukombozi na uumbaji mpya ndio mbele. Mtazamo wake kuhusu ndoa unazingatia kwamba Masihi amekuja na mwisho uko karibu. Jambo hili linazifanya hali zote za sasa za maisha ya waaminio kuwa za muda tu; ukilinganisha na yale yatakayokuja, hazina uzito. Katika mwanga huu anapendekeza useja, na anaeleza mtazamo wa ndoa wenye usawa wa kushangaza.
3. Kama Paulo anavyofundisha katika mistari ya 3-5, mume na mke wana mamlaka sawa. Anakataa uamuzi wa upande mmoja. Uongozi wa mume unaoeleweka kama mamlaka ya upande mmoja juu ya mkewe unapingana moja kwa moja na mafundisho ya mtume.

4. Mistari ya 3-5 haiwezi kwa haki kuonwa kama jambo la pekee lililo nje ya kanuni, linalohusu tu tendo la ndoa na maombi ya pamoja, ndani ya mamlaka ya upande mmoja ya mume.
5. Kwa kadiri tunavyoweza kuona kutoka mistari ya 1-16, 25-28 na 32-40, Paulo anakusudia usawa kamili katika mahusiano ya kibinafsi kati ya wanaume na wanawake. Kama Paulo angeamini katika mamlaka ya ngazi, ya upande mmoja, ya mume juu ya mke, isingeelezeka kwa nini aliandika maneno haya.
6. Hii haimaanishi kwamba Paulo ni mwanausawa kwa maana ya kisasa. Hawaiti watu katika ndoa wadai haki zao; badala yake anamwita kila mmoja wa wenzi hao walio sawa amnyenyekee mwenzake, kwa kupatana na Warumi 12:10; Wagalatia 5:13; Wafilipi 2:3.

Muhtasari wa Sura ya 3: Ngazi za mamlaka, unyenyekevu na upendo: Wakolosai 3 na Waefeso 5

1. Waraka kwa Wakolosai na Waraka kwa Waefeso viliandikwa karibu wakati mmoja na vilikusudiwa kupitishwa kutoka kanisa moja hadi jingine; kwa hiyo inafaa kuvitazama pamoja.
2. Paulo hazikatai ngazi za mamlaka pale zinapofaa.
3. Neno “kunyenyekaa” (*hupotassō*) lina wazo la kuwa chini ya mtu mwingine kwa cheo. Lakini agizo la Paulo kwa wake kunyenyekaa, lenyewe peke yake, bado halimaanishi kuwepo kwa ngazi za mamlaka katika ndoa. Tunapaswa kuamua kama anamaanisha kwamba wake wanyenyekee kwa sababu waume zao *wana* mamlaka juu yao, au kama anamaanisha kwamba wake wajiendeshe *kana kwamba* waume zao wako juu yao.
4. Unyenyekevu katika mahusiano ya Kikristo haumaanishi kumtii mtu mwingine bila kuhoji. Hakuna wajibu wa Kikristo wa kumfuata mtu mwingine katika jambo baya.
5. Katika utamaduni wa karne ya kwanza hapakuwa na mtazamo mmoja kuhusu ndoa, lakini kwa kawaida mume alikuwa na mamlaka ya upande mmoja juu ya mke.
6. Maagizo ya Paulo kwa wake kunyenyekaa na kwa waume kupenda yanaongozwa kwa sehemu na sababu za kimatendo.
7. Paulo anaunga mkono mamlaka ya wazazi juu ya watoto, lakini si mamlaka ya wenye watumwa juu ya watumwa. Kulinganisha mahusiano matatu ya nyumbani (mke kwa mume, mtoto kwa baba, mtumwa kwa bwana) hakuthibitishi kwamba Paulo anakubali mamlaka ya upande mmoja ya mume juu ya mkewe.

Muhtasari wa Sura ya 4: Ndoa inamwonyesha Mwokozi: Waefeso 5

1. Ndoa pekee wakati uumbaji mpya utakapokamilika itakuwa muungano kati ya Kristo na watu wake. Katika Waefeso 5 Paulo anafundisha kwamba katika wakati huu wa sasa ndoa inapaswa kuonwa kama kielelezo kinachoelekeza kwenye uhalisi huo. Jinsi mume na mke wanavyotendeanza inapaswa kueleweka kama sehemu ya matokeo ya kujazwa kwao na Roho Mtakatifu, ili waishi maisha yanayofanana na ya Kristo.
2. Paulo anatumia mfano wa “kichwa” kueleza uhusiano wa Kristo na kanisa na pia wito wa mume katika ndoa. Katika Kigiriki huu haukuwa mfano uliokwisha kuwa na maana moja tu, kwa hiyo

maana yake lazima iamuliwe kutokana na muktadha. Katika Waefeso 1:21-23 mkazo huenda uko kwenye utawala wa Kristo, katika 4:13-16 kwenye kazi yake ya kuokoa. Alama nne zinaonyesha kwamba Paulo anaitumia maana ya pili kwa mume. Nazo ni (a) kuwekwa sambamba kwa “kichwa cha kanisa” na “yeye mwenyewe ni mwokozi wa mwili” katika 5:23; (b) mada ya kuokoa kwa Paulo katika 5:25-33; (c) jinsi anavyotumia Mwanzo katika 5:31-32; na (d) neno la kwanza la 5:24 (*alla*, “lakini”), ambalo linaweza kuelezwa kwa kupatana na muktadha tu ikiwa Paulo anamlinganisha mume na Kristo kama Mwokozi, na si kama Bwana.

3. Maana ya kuwa kichwa kwa mume, kama inavyotokana na mfano wa kichwa na mwili na kulinganisha Kristo na kanisa, ni kwamba ana wajibu maalum wa kujitoa kwa upendo kwa ajili ya mema ya mkewe. Kama mume amevaa taji hata kidogo, basi ni taji ya miiba.
4. Wake wanapaswa kujiendesha kana kwamba waume zao ni mabwana zao. Hii haimaanishi kwamba waume ni mabwana wa wake zao. Kama sababu za unyenyekevu wa mke, Paulo anataja kielelezo cha Kristo na kumcha yeye (mistari ya 1-2, 21-22), pamoja na wajibu wa mume wa kutumika kwa kujitoa (mistari ya 22-23). Hataji sababu inayotegemea mamlaka ya upande mmoja ya mume iliyotolewa na Mungu.
5. Unyenyekevu ambao Paulo anaudai katika mistari wa 21 ni kunyenyekeana kwa hiari kati ya waaminio wote. Waume hawajaondolewa katika jambo hili kuhusiana na wake zao.
6. Kwa maana hiyo yenye mipaka na ya pekee iliyoelezwa hapo juu, Paulo anatofautisha kati ya majukumu ya waume na ya wake. Mtazamo wa usawa unaokataa tofauti yoyote iliyo wazi ya majukumu haupatani na jinsi Paulo anavyotumia mfano wa kichwa na mwili na kulinganisha Kristo na kanisa.
7. Ndoa zinazoendeshwa kwa kufuata kielelezo cha Waefeso 5 zinaweza kuonyesha kwa namna ya ajabu moyo wa unyenyekevu wa Yesu Kristo na upendo wake wa kujitoa kwa ajili ya kanisa lake.
8. Paulo anaonekana kukusudia uongozi wa pamoja wa nyumba, na haelekezi jinsi wajibu kwa ajili ya familia unavyopaswa kugawanywa kati ya wanaume na wanawake.

Muhtasari wa Sura ya 5: Uumbaji na maisha: Mwanzo 1-3 na zaidi

1. Tafsiri ya wakamilishano ya Mwanzo 1-3, inayotetea mamlaka ya uongozi ya mwanamume, haina msaada wa wazi katika maandishi ya Biblia. Inategemea makisio ambayo kwa kadiri bora ni ya mashaka. Hakuna hata moja kati ya hayo linalotokana kwa lazima na maandishi.
2. Kuwa mwanamume au mwanamke ni ukweli uliotolewa katika uumbaji. Mwanamke anaonyeshwa kama aliyeumbwa ili awe mshirika hodari kwa mwanamume. Hili linaonyesha tofauti iliyo wazi kati ya mwanamume na mwanamke.
3. Maandishi ya Mwanzo hayaifafanui wala kuieleza kwa kina tofauti hii. Yanaacha uwezekano kwamba maandiko mengine yangeweza kuonyesha majukumu katika uongozi. Lakini hayaweki msingi wa utawala wa mwanamume. Utawala wa mume juu ya mkewe, kama unavyoelezwa katika Mwanzo 3:16, unaonyeshwa kama tokeo baya la anguko. Si jambo la kuendelezwa kwa makusudi au hata kuimarishwa zaidi.
4. Hakuna andiko katika Agano la Kale linalosema kwamba waume wanapaswa kutumia mamlaka juu ya wake zao.

5. Maandiko hayaelekezi mgawanyo fulani wa majukumu ya mwanamume na mwanamke katika kuitunza familia. Maelezo ya mwanamke mwema katika Mithali 31, anayechuma riziki na pia kuiendesha nyumba, yanachora picha bora katika mazingira fulani ya kihistoria na kitamaduni. Hali za maisha, uwezo na vipawa vya watu ni tofauti. Kuichukua Mithali 31 kama agizo la lazima kungekuwa kuyaelewa vibaya maandishi hayo.
6. Mafundisho kuhusu uumbaji hayawezi kutoa jibu la mwisho kwa swali la ndoa ya Kikristo, kwa sababu tunapaswa kwenda zaidi ya swali “Mungu aliupangaje uumbaji wa awali kabla ya anguko?” na pia kuuliza: “Kusudi la Mungu kwa watu waliokombolewa ni nini?” na “Kwa kuzingatia kusudi hilo, tunapaswa kuishije sasa?”
7. Kuanzishwa kwa ndoa katika Mwanzo 2:24 kuna maana ya kiroho, kwa sababu kunaelekeza mbele kwenye muungano wa Kristo na kanisa lake (Waefeso 5:31). Hata kama tafsiri ya wakamilishano ya Mwanzo 1-3 ingekuwa sahihi, isingefuata kwamba katika Kristo mwanamume anapaswa kumtawala mwanamke. Ukombozi katika Kristo unawaongoza waaminio mbele kuingia katika uumbaji mpya, si kuwarudisha nyuma kwenye wakati wa kabla ya anguko.
8. Mifano ya Agano la Kale ambamo wanawake wanaongoza kwa kibali cha Mungu haipatani na wazo kwamba kuna kanuni ambayo kwayo wanawake wasingeweza kamwe kuwaongoza wanaume au kutumia mamlaka juu yao.

Muhtasari wa Sura ya 6: Unyenyekevu na heshima: 1 Petro

1. Mtazamo wa Petro kuhusu maisha unamweka Kristo katikati. Kielelezo cha upendo wenye moyo wa unyenyekevu na cha kunyenyekea kwa Bwana wetu kinaonekana wazi katika Waraka wa Kwanza wa Petro.
2. Katika hilo Petro anajadili jinsi jambo hili linavyoweza kutumika katika hali mbalimbali ambamo waaminio Wakristo wanapaswa kuwapa wengine heshima, ikiwa ni pamoja na ndoa.
3. Miongoni mwa sababu ambazo Petro anazitaja kwa ajili ya wake kuwanyenyekea waume zao ni hizi: (a) kuwavuta; (b) roho ya upole inampendeza Mungu; na (c) kielelezo cha wanawake watakatifu wa zamani kama Sara. Yeye anaonyesha kwa namna ya kutia moyo sana kunyenyekea kwa Mungu – na hivyo pia kwa mumewe – katika hali ngumu (3:1-6). Mifano ambayo Petro anaitoa kwa ajili ya unyenyekevu wa wake ni wito kwa waaminio wote kunyenyekea (2:15-17), agizo kwa watumwa kuwanyenyekea hata mabwana wasio haki (2:18-21), na kielelezo cha Kristo, aliyewanyenyekea wale waliomtesa bila haki (2:21-24). Miongoni mwa sababu zake haimo ile kwamba mpango wa Mungu uliwaweka waume katika nafasi ya mamlaka ya upande mmoja juu ya wake zao. Kama angelihamini jambo hilo kuwa kweli, ingekuwa sababu iliyo wazi kabisa ya kuitaja. Hakuna mahali popote katika Biblia andiko linalowaagiza waume kutumia mamlaka ya upande mmoja juu ya wake zao.
4. Waume wanapaswa kujiendesha “vivyo hivyo”, kwa upole, na kuwapa wake zao heshima (3:7). Hili linaonyesha kunyenyekeana.
5. Kuitwa mrithi wa Mungu wa kweli ndiyo nafasi ya heshima iliyo kuu kuliko zote. Mume na mke kwa usawa ni “warithi pamoja wa neema ya uzima”. Kwa tafsiri sahihi, usomaji makini na uelewa sahihi, 1 Petro 3:1-7 haiungi mkono mamlaka ya upande mmoja ya mwanamume juu ya mwanamke.

6. Utamaduni wa mfumo dume umeitumia vibaya 1 Petro 3:1-7. Waume hawapaswi kuwalazimisha wake zao. Mahali palipo na ukatili wa nyumbani, hatua zinapaswa kuchukuliwa ili kuukomesha.
7. Kunyenyekeana katika mahusiano ya Kikristo kunapatana na uongozi unaofaa. Uongozi wa Kikristo katika kanisa haumaanishi kuwalazimisha watu wengine kwa nguvu. Pale nidhamu ya kanisa inapohitajika, hatua kali zaidi inayofaa ni kumtenga mtu na ushirika – na si zaidi ya hapo.

Muhtasari wa Sura ya 7: Maana zilizofunikwa? 1 Wakorintho 11

1. Mstari wa 1 Wakorintho 11:3 ni kauli ya msingi inayosimama kama kichwa juu ya maelezo ya Paulo kuhusu kuomba na kutoa unabii. Ndiyo inayobeba hoja yake.
2. Kile Paulo anachomaanisha hakiwezi kufafanuliwa kwa uhakika au kwa namna ya kushawishi kwa kurejelea tofauti ndogo ndogo za mafundisho ya Utatu.
3. Uchunguzi wa maneno unaonyesha kwamba “mamlaka juu ya” na “asili/chanzo” ni matumizi ya kimfano yanayowezekana ya *kephalē* (kichwa). Matumizi ya neno hili mahali pengine hayawezi kuamua ni maana ipi Paulo anaikusudia katika mstari huu. Hilo lazima lijulikane kwa kuuchunguza muktadha.
4. Tafsiri ya ngazi za mamlaka, inayoona kwamba shabaha ya Paulo ni mamlaka ya wanaume juu ya wanawake, haiwezi kuwa sahihi, kwa sababu inapingana na maandishi katika mambo manane. Hasa ni muhimu kwamba: tafsiri ya ngazi za mamlaka inalazimika kupuuza kazi ya kauli ya msingi ya Paulo, kuutafsiri vibaya mstari wa 10, na kudhani kwamba Paulo aliuandika mstari wa 11 kinyume.
5. Katika mazingira ya kitamaduni yanayohusika, nywele za wanawake kwa kawaida zilionekana na hazikufichwa kwa utaji (linganisheni 1 Timotheo 2:9; 1 Petro 3:3). Lakini desturi za kipagani huko Korintho zilihimiza mwenendo wa kingono usio na heshima, wa jinsia tofauti na pia wa jinsia moja, na hilo lilikuwa tatizo kwa kanisa la Korintho. Nywele ndefu kwa wanaume, na kwa wanawake nywele ndefu zilizoachwa kuning’inia badala ya kufungwa juu ya kichwa, zote mbili zilionyesha utayari kwa mwenendo kama huo.
6. Kulisoma fungu hili kana kwamba linahusu utaji kunaleta matatizo kadhaa. Paulo anaandika kuhusu jinsi nywele zinavyoivaliwa, si kuhusu kujifunika kwa wanawake. Likitafsiriwa sawasawa, mistari ya 2-16 kwa ujumla wake inahusu mitindo ya nywele, si utaji.
7. NIV inatafsiri *anēr* na *gunē* katika fungu lote kwa haki kama “mwanamume” na “mwanamke”, na si “mume” na “mke”.

Muhtasari wa Sura ya 8: Nywele zinazoaibisha: 1 Wakorintho 11

1. Mara tunapokubali kwamba msukumo wa kitheolojia wa Paulo katika 1 Wakorintho 11:3 ni asili/chanzo, na kwamba anazungumza kuhusu mitindo ya nywele ya wale wanaotoa unabii au kuomba kwa sauti katika kusanyiko la ibada, tunaona kwamba anajenga hoja inayoendelea, yenye mantiki na iliyoshikamana. Kuna angalau dalili kumi kwamba tafsiri kwa maana ya asili na ya mitindo ya nywele inashika kwa usahihi, kimsingi, kile Paulo anachoandika. Pingamizi dhidi ya tafsiri kwa maana ya asili hazishawishi.
2. Paulo hajali nywele zenyewe, bali ujumbe usio na heshima ambao mitindo ya nywele ya Wakorintho inauwasilisha. Mwenendo wao ulipaswa kuyaheshimu makusudi ya Mungu kwa

wanaume na wanawake, kama yanavyofundishwa katika Mwanzo, na usionekane kuwa wa aibu na kinyume na makusudi hayo. Jambo muhimu katika muktadha huu: miongoni mwa makusudi hayo ni ndoa aminifu ya mke mmoja kati ya mwanamume na mwanamke. Paulo anasisitiza pia ukombozi katika Kristo: ingawa mwanamume na mwanamke wanatofautishwa katika uumbaji kwa jinsia zao, wameunganishwa katika ukombozi ndani ya Bwana. Wanaume na wanawake wanategemeana na wanahitaji michango ya kila mmoja. Maombi na unabii vinapaswa kutolewa na wanaume na wanawake kwa namna inayomheshimu Mungu, aliye asili ya uumbaji na pia ya ukombozi.

3. Katika fungu hili Paulo hasemi chochote kuhusu mamlaka ya mwanamume juu ya mwanamke. Wala hasemi chochote kuhusu majukumu fulani ya uongozi na ya kufundisha katika kanisa kuwa yamehifadhiwa kwa ajili ya wanaume. Mtu akitaka kuunga mkono mawazo ya mamlaka ya mwanamume juu ya mwanamke na ya kuiwekea mipaka huduma ya wanawake, lazima afanye hivyo kwa kurejelea maandiko mengine.

Muhtasari wa Sura ya 9: Wanawake wanyamaze? 1 Wakorintho 14

1. Mistari ya 34-35 ni kitengo kimoja kilichotengwa na mstari wa 33. Mstari wa 33 haupaswi kugawanywa sehemu mbili na sehemu yake moja kuunganishwa na mstari wa 34, kama inavyofanyika katika baadhi ya tafsiri za kisasa.
2. Maudhui ya mistari hii miwili yanapingana vikali na muktadha unaoizunguka. Mgongano huu unazua maswali ya tafsiri ambayo hayajapatiwa suluhisho la kuridhisha.
3. Paulo anaonekana kusema kwamba kunyamaza kwa wanawake kumeagizwa na amri ya Bwana Yesu. Hiki ni kitendawili kingine.
4. Kwa kuwa hakuna suluhisho la kuridhisha kwa vitendawili hivi vya tafsiri, hatuwezi kusema tunavyopaswa kuelewa mistari hii. Hasa hatuwezi kupima kama kizuizi cha kusema kwa wanawake, kinachotegemea andiko la Agano la Kale lisilojulikana (mstari wa 34) na sababu za kitamaduni (mstari wa 35), kinapaswa kuyahusu makanisa ya nyakati na tamaduni nyingine au la.

Muhtasari wa Sura ya 10: Kunyamaza kuliongezwa? 1 Wakorintho 14

1. Imani kwamba Maandiko Matakatifu, katika umbo lake la asili kama yalivyotolewa, ni ufunuo wa Mungu, inawalazimu wasomi wa Kikristo kuhakikisha kwa kadiri iwezekanavyo kwamba kanisa linatumia nakala sahihi na halichukulii makosa ya wanakili au mabadiliko yasiyo ya asili kuwa yenye mamlaka.
2. Maandishi yaliyochapishwa katika Biblia zetu za leo kama 1 Wakorintho 14:34-35 huenda si ya asili. Maelezo bora zaidi kwa jumla ya ushahidi unaopatikana sasa ni kwamba mtu mwingine asiye Paulo aliiandika mistari ya 34-35 pembeni kama maelezo ya mapema pembeni (glosi) au kama maoni. Wanakili walidhani kimakosa kwamba maelezo hayo ya pembeni yalikuwa sehemu ya barua ya asili, wakayaingiza katika maandishi makuu, lakini hawakuwa na uhakika wayaweke mahali gani. Waliyaingiza mahali pawili tofauti (wengine baada ya mstari wa 33, wengine baada ya mstari wa 40).
3. Maelezo haya yanautendea haki ushahidi wote unaopatikana, wa nje na wa ndani. Hayapingani na ushahidi wowote unaoaminika. Yanatatua kila tatizo la kihistoria na la kitafsiri linalohusiana na

mistari hii, ikiwa ni pamoja na sifa zote muhimu za hali ilivyo katika miswada ya kale. Hakuna maelezo mengine yanayotimiza vigezo hivi.

Muhtasari wa Sura ya 11: Kufundisha na 1 Timotheo 2: matatizo

1. Lengo la maagizo ya Paulo katika Waraka wa Kwanza kwa Timotheo ni kupambana na mafundisho ya uongo na uovu, na kuendeleza mafundisho sahihi na utauwa katika Kristo.
2. Kuna mjadala kuhusu maana ya kizuizi ambacho Paulo anawawekea wanawake katika 1 Timotheo 2:11-15. Miongoni mwa matatizo makubwa zaidi ambayo wafasiri wote wanapaswa kukabiliana nayo ni (a) upungufu wa habari zetu kuhusu hali ilivyokuwa Efeso, (b) kutokuwa na uhakika kuhusu maana ya kitenzi adimu *authenteō* katika mstari wa 12, na (c) mtindo wa Paulo wa kuandika kwa ufupi mno katika fungu hilo muhimu.
3. Mjadala kuhusu maana ya kizuizi cha Paulo si mashindano kati ya tafsiri isiyo na masharti na ya ulimwengu wote na tafsiri yenye masharti na mipaka. Pande zote mbili zinakubali kwamba kusudi la Paulo lazima liwe na mipaka kwa namna fulani, ili lipatane na jinsi anavyokubali wanawake kufundisha. Kinachobishaniwa ni aina ya mipaka aliyoikusudia.
4. Wanausawa wamependekeza kwamba kizuizi cha Paulo katika mstari wa 12 kinahusu tu kurekebisha tatizo fulani la muda huko Efeso. Lakini imekuwa vigumu kwao kupata maelezo ya kile Paulo anachomaanisha ambayo yanapatana na ushahidi unaopatikana kuhusu yaliyokuwa yakitokea kweli Efeso na pia na maelezo ya kina ya kile Paulo anachoandika. Nimeonyesha maswali manne magumu ambayo tafsiri za usawa zinapata shida kuyajibu.
5. Wakamilishano wanadai kwamba katika mstari wa 12 Paulo anahusika na swali la nani anatoa mafundisho yenye mamlaka katika kanisa. Lakini jambo hili lina matatizo mazito. Miongoni mwake ni haya yafuatayo:
  - • “Siruhusu” / “Siruhusu kwa sasa” zingekuwa njia ya ajabu ya kuweka kanuni ya kudumu inayohusu makusanyiko yote ya hadhara ya kanisa nyakati zote na mahali pote. Kizuizi cha Paulo kinawahusu watu fulani walio chini ya usimamizi wake. Namna hii ya kusema haitumiki mahali pengine popote katika Biblia kuweka kanuni ya kudumu. Kanuni inayohusu wote inaweza kutolewa tu ikiwa mstari wa 13 utaeleweka kuwa Paulo anarejea kanuni ya uumbaji.
  - • Paulo hasemi waziwazi mahali popote kwamba uongozi wa kanisa la mahali lazima uwe wa wanaume peke yao. Kama Paulo katika mstari wa 12 alitaka kulinda mamlaka ya uongozi ya wanaume, angelazimika pia kuwakataza wanawake kutoa unabii kwa wanaume; lakini katika Waraka wa Kwanza kwa Wakorintho aliliruhusu.
  - • Maandiko Matakatifu hayatambui waziwazi kazi maalum ya mafundisho yenye mamlaka, iliyo tofauti na kazi nyingine za Kikristo za kufundisha na iliyopewa kundi fulani la wanaume.
  - • Kama kweli Paulo anaamini (kama wakamilishano wanavyodai) kwamba Mwanzo 2 inafundisha kanuni ya uumbaji ya uongozi wenye mamlaka wa mwanamume inayolihusu kanisa, basi kanuni hiyo ingepaswa kuhusu maisha yote. Lakini wakamilishano wenyewe wanapingana na jambo hilo, kwa kusita kuitumia kwa upana huo. Uchambuzi wao hautoi maelezo yenye mantiki kwa nini Paulo anategemea Mwanzo.
6. Mjadala umefika mahali pasipo na njia ya kutokea. Mwanzo mpya unahitajika. Wafafanuzi wengi wa pande zote mbili wamedhani kwamba katika 1 Timotheo 2 Paulo anatoa maagizo hasa kuhusu

mwenendo katika makusanyiko ya hadhara ya kanisa. Lakini jambo hilo halipatani na maelezo ya kina ya kile Paulo anachoandika. Ili kutoka mahali hapo pasipo na njia, jambo la kwanza ni kutambua kwamba sura ya 2 haielekezwi kwenye kusanyiko la hadhara la kanisa.

Muhtasari wa Sura ya 12: Kufundisha na 1 Timotheo 2: funguo kutoka katika muktadha

1. Funguo nne zinafungua njia ya tafsiri ya 2:9-15 iliyojikita kabisa katika muktadha wa kifasihi na wa kihistoria. Ufunguo wa kwanza ni kuhakikisha kwamba kweli tunaisoma mistari hii katika muktadha wa 1:1-2:8. Wa pili ni kuyatazama pamoja mafungu mawili marefu zaidi kuhusu wanawake katika Waraka wa Kwanza kwa Timotheo. Tunapona kile kinachoweza kujulikana kutoka 5:3-16 kuhusu muktadha wa kihistoria, tunajiweka zaidi katika hali ya Timotheo, msomaji wa kwanza wa barua hii. Hili linachangia sana kuelewa kwetu 2:9-15. Ufunguo wa tatu utakuwa kuitafuta maana ya *authenteō* kwa muda kutoka katika muktadha, kisha kuipima dhidi ya upana wa maana zinazowezekana. Ufunguo wa nne utakuwa kuzingatia vibao vya kuonyesha njia ambavyo Paulo anaviweka katika mstari wa 15.
2. Habari kuhusu historia ya kanisa la Efeso zinaonyesha mazingira ambamo uchawi na unajimu vilitendwa. Katika barua yake Paulo anadokeza uchawi na mawazo ya unajimu. Mafundisho ya uongo yaliyokuwa yakienea Efeso yalijumuisha uchawi na unajimu. Kuzipinga athari hizi ni vita vya kiroho dhidi ya nguvu za uovu zisizoonekana.
3. Katika mistari ya 11-12 Paulo anahusika na wanawake fulani matajiri, ambao mwenendo wao usiomcha Mungu unasababisha maonyo yake makali katika mistari ya 9-10. Wao ni wavivu. Wanavaa bila adabu na kwa fahari ya ubadhirifu. Wanazunguka nyumba kwa nyumba, kila mmoja akitafuta mwanamume wa kutimiza tamaa zake za kingono, na wanaeneza mafundisho ya uongo. Badala yake wanawake hawa wanapaswa kujifunza kutenda matendo mema, katika unyenyekevu wote kwa Mungu, na kuishi maisha ya utulivu na ya kumcha Mungu. Wanawake hawa wako chini ya ushawishi wa uovu. Inaonekana kwamba wao ndio walimu wa uongo ambao bado wamebaki katika kanisa, na ambao Timotheo anapaswa kuwashughulikia. Anapaswa kuwaonya na kuhakikisha kwamba hakuna hata mmoja wao anayeshika kazi ya mzee au ya shemasi mwanamke katika kanisa kabla hajathibitisha maisha yake yaliyofanywa upya na tabia yake iliyobadilika.

Muhtasari wa Sura ya 13: Kufundisha na 1 Timotheo 2: hoja ya Paulo

1. Tukitumia ufunguo wa tatu, *authenteō* katika muktadha wa 1 Timotheo 2:9-12 inaonekana kumaanisha “kumshinda nguvu”. Paulo anahusika na jambo hili: “Simruhusu mwalimu wa uongo mwanamke aliyevaa mavazi ya gharama na yasiyofaa, bila adabu na kiasi, amfundishe mwanamume na kumshinda nguvu: anapaswa kuwa mtulivu na mwenye kicho, na kujifunza kuenenda kwa kupatana na kweli, katika unyenyekevu wote kwa Mungu.”
2. Tafsiri hii inaeleza kwa urahisi kwa nini Paulo katika mistari ya 13-14 anarejelea Mwanzo. Paulo anasisitiza kauli yake ya mistari ya 11-12 kwa kurudi kwenye vita vya kwanza vya kiroho ambavyo Maandiko yanavisimulia: huko mwanamke alidanganywa na Shetani hata akapokea maarifa yaliyokatazwa; alimfundisha mwanamume vibaya na kumshinda nguvu – kwa matokeo mabaya.

3. Paulo anachagua neno hili adimu kwa sababu linatumika kwa maana hiyohiyo katika mapokeo ya unajimu; mapokeo hayo ni sehemu ya mafundisho ya uongo ambayo wale wanawake matajiri wanayaeneza. Neno hili pia linahusishwa na uchawi na mauti, kinyume cha wokovu.
4. Mwelekeo huu wa tafsiri unaangaza maana ya mstari wa 15, ambao kimapokeo unahesabiwa kuwa mstari mgumu. Unazungumza kuhusu wokovu unaoletwa kwa kuzaliwa kwa Masihi, huku ukidokeza imani za ibada ya Artemi.
5. Tukitumia ufunguo wa nne, tunaona kwamba Paulo anaweka vibao viwili vya kuonyesha njia katika mstari wa 15. Anamwonyesha msomaji kwamba anamlinganisha “mwanamke” wa mistari ya 11-12 (“yeye ataokolewa” katika mstari wa 15) na “wanawake” wa mistari ya 9-10 (“wakidumu” katika mstari wa 15). Hili linathibitisha kwamba agizo la Paulo katika mistari ya 11-12 linakusudiwa kuwahusu wanawake wa mistari ya 9-10. Zaidi ya hayo anatumia msamiati usio wa kawaida ili kujenga uhusiano wa kilugha na wa kimada unaovutia macho kati ya 2:15 (*teknogonia*) na 5:14 (*teknogoneō*). Hili linathibitisha pia kwamba wasomaji wanaweza kuuelewa muktadha vizuri zaidi wakiyasoma maneno yake kuhusu wanawake katika sura ya 2 pamoja na maneno yake kuhusu wanawake katika sura ya 5.
6. Tafsiri iliyotolewa hapo juu inaingia vizuri katika mtiririko wa mawazo wa Paulo unaoendelea na kushikamana, unaoanza katika sura ya 1 na kupita katika barua yote. Inaonyesha jinsi sura ya 2 inavyoingia katika sura ya 3. Zaidi ya hayo inayajibu maswali manne magumu kuhusu 2:12 ambayo niliyaonyesha hapo juu katika sura ya 11.
7. Fungu la 1 Timotheo 2 halihalalishi katazo la jumla kwa wanawake kufundisha katika kanisa, wala katazo la jumla kwa wanawake kutumia mamlaka katika kanisa.

Muhtasari wa Sura ya 14: Wanawake kama viongozi wa kanisa? Mapitio ya kibiblia

1. Kanuni kwamba wanaume peke yao ndio wanaoruhusiwa kuliongoza kanisa haiwezi kuhalalishwa kwa 1 Wakorintho 14:34-35 wala kwa 1 Timotheo 2:11-15.
2. Kwamba Yesu aliwachagua wanaume kumi na wawili Wayahudi kuwa mitume hakuamui ni sifa zipi zinazohitajika kwa ajili ya kuliongoza kanisa la mahali.
3. Katika Agano la Kale kazi ya kufundisha kwa sehemu kubwa, lakini si peke yao, ilikuwa ya makuhani. Kazi ya kikuhani imetimizwa na Yesu; na katika Kristo waaminio wote ni “makuhani”. Kama mtu anataka kuulinganisha ukuhani na uongozi au na kazi ya kufundisha, basi sasa kazi za uongozi na za kufundisha ziko wazi, kwa uwezekano, kwa watu wote wa Mungu, bila kujali jinsia.
4. Katika sura ya 4, 5, 7 na 8 tumechunguza mawazo kuhusu “kuwa kichwa”. Waefeso 5, Mwanzo 1-3 na 1 Wakorintho 11 haviungi mkono vizuizi kwa huduma ya wanawake.
5. Kuliongoza kanisa na kufundisha katika kanisa kunaweza kuingiliana; lakini ni kazi tofauti. Katazo kwa wanawake kufundisha lisingethibitisha kwamba wanawake hawaruhusiwi kuwa wazee. Kinyume chake, ruhusa kwa wanawake kufundisha haithibitishi kwamba wanaruhusiwa kuwa wazee.
6. Wanawake walishika majukumu mashuhuri katika kanisa la kwanza. Walishiriki kwa kiasi kikubwa, na watu wa nje pia waliwaona hivyo. Lakini jambo hili halituambii kwa undani kama wanawake

waliwekwa katika nafasi za uongozi zinazotambulika katika makanisa ya mahali.

7. Tunapaswa kuwa waangalifu tusiukuze kupita kiasi wala tusiudharau ushahidi wa Agano Jipya kuhusu kazi na nafasi za wanawake. Kwa mfano, haiwezi kuthibitishwa kwamba Fibi alishika kazi ya uongozi katika kanisa; kinyume chake tunaweza kusema kwa uhakika mkubwa kwamba Yunia alikuwa mtume mwanamke mashuhuri wa kimisionari.
8. Katika Agano Jipya hatuwapati wanawake waliotajwa kwa majina ambao wanaweza kutambuliwa kwa uhakika wa kimatendo kuwa wazee. Lakini vivyo hivyo kwa wanaume, isipokuwa katika hali za pekee (Petro na Yohana). Tukipanua utafutaji wetu hadi kwenye uwezekano, tunaweza kuwatambua wanaume na pia wanawake – isipokuwa kama kulikuwa na katazo lililo wazi la wanawake kuwa wazee.
9. Katika muktadha wa kihistoria na wa kitamaduni wa fikra na maisha ya Agano Jipya, watu wasingedhani kwa ujumla kwamba wanaume peke yao ndio wangeweza kuwa wazee. Kama mitume walikusudia kwamba wanawake wasishiriki kamwe katika uongozi wa kanisa na wasitumike kama wazee, wangepaswa kulisema jambo hilo waziwazi, ili kulipa kanisa mwelekeo kwa siku za usoni. Lakini mafungu yanayohusu wazee au viongozi, kama Matendo ya Mitume 14:23; 1 Petro 5:1-5; Waebrania 13:17, hayana maneno yanayoufunga uzee wa kanisa au uongozi kwa wanaume tu.

Muhtasari wa Sura ya 15: Wanawake kama wazee? 1 Timotheo 3

1. Maagizo marefu zaidi kuhusu kuwaweka wazee yanapatikana katika orodha za sifa za kazi ya uzee ambazo Paulo anaziweka (1 Timotheo 3:1-7; Tito 1:5-9). Kinyume na picha ambayo tafsiri nyingi za Kiingereza zinaitoa, orodha hizi katika maandishi ya Kigiriki hazina katazo lililo wazi dhidi ya wanawake. Wasomi mashuhuri wa ukamilishano wanalikubali jambo hilo. Mafungu haya (hasa 1 Timotheo 3) yana dalili chanya kwamba wanawake wanaweza kutimiza sifa za “wazee”, kwa maana ambayo Agano Jipya linalitumia neno hilo.
2. Usemi wa kinahau “mume wa mke mmoja”, ambao Paulo anautumia katika 1 Timotheo 3:2 na Tito 1:6, unalenga uaminifu kwa maadili ya Kikristo ya kingono, na unapaswa kueleweka kwa maana ya jumla, ili ujumuishe pia “mke wa mume mmoja”.
3. Kazi muhimu ya wazee au wachungaji ni kuwa walinzi wa kundi. Haifuati kutokana na hilo kwamba wanaume peke yao ndio wanaopaswa kuwa wazee au wachungaji. Tukielewa “mume wa mke mmoja” kwa maana ya jumla, sifa zote kumi na saba ambazo Paulo anaziorodhesha katika 1 Timotheo 3:1-7 ni tabia na mienendo inayopatikana kwa wanaume na pia kwa wanawake. Sifa hiyohiyo inapita katika orodha inayolingana nayo katika Tito 1:5-9.
4. Kwa muhtasari: Maandiko hayaungi mkono katazo la jumla kwa wanawake kuwa wazee wa kanisa. Wala hakuna katazo kwa wanawake kushika kazi nyingine yoyote katika kanisa la mahali. Kukamilishana (kujazana kwa pande zote) kwa wanaume na wanawake kunaonyesha kwamba ni faida kuwa na wanaume na wanawake pia katika uongozi.
5. Katika sura ya 11 hadi 15 nimeeleza maana ya 1 Timotheo 2-3 kwa ajili ya wanawake kufundisha na wanawake katika kazi ya uzee. Maelezo haya yanazingatia ushahidi unaopatikana wa Agano Jipya na habari kuhusu muktadha wa kihistoria na wa kitamaduni; yana urahisi usiohitaji makisio yasiyo

na ushahidi; na yanatoa mwanga kwa maeneo mengine nje ya lengo la moja kwa moja la uchunguzi wetu. Sifa hizi tatu zinatoa sababu ya kuyaamini.

Muhtasari wa Sura ya 16: Kutathmini na kukaribiana

1. Matokeo yaliyopatikana katika sura ya 2 hadi 15 yanaunga mkono mtazamo wa ndoa usio wa ngazi za mamlaka na unaokamilishana kwa sehemu; wakati huohuo yanakataa katazo lolote la jumla kwa wanawake kufundisha au kuongoza katika makanisa.
2. Wazo la unyenyekevu linapaswa kueleweka katika muktadha wa kitendawili cha Kikristo cha moyo wa unyenyekevu na usawa. Wote walio wa watu wa Mungu ni warithi walio sawa wa neema yake iliyo nyingi mno. Kwa sababu ya kielelezo cha Yesu Kristo, moyo wa unyenyekevu uko katikati ya maisha ya Kikristo.
3. Matokeo yetu hayategemei mawazo ya awali kuhusu kiasi ambacho uumbaji au uumbaji mpya unapaswa kuuongoza mwenendo wa waaminio. Lakini yanapatana vizuri na hali ya sasa, ambamo uumbaji (kama mandhari ya nyuma) na uumbaji mpya (kama mandhari ya mbele) vinaingiliana.
4. Waume wameitwa kuwatumikia wake zao badala ya kuwatawala. Kuwaita wanawake kwa uongozi wa kanisa hakupingani na Maandiko Matakatifu. Hakuna sababu ya kuogopa kwamba wito huo ungeweza kuleta mchanganyiko wa jinsia.
5. Baadhi ya tafsiri hazifiki mbali vya kutosha, kwa sababu mfasiri alikuwa na matarajio madogo mno kwa Maandiko. Kujifunza kwa makini maandishi kunapaswa kutuongoza kuwathamini upya maandishi wa Biblia – kwa utukufu wa Mungu.
6. Makanisa, vyama vya makanisa na mashirika mengine yanapojidai kuwa ya kiinjili, kwa njia hiyo yanakubali wajibu wa kutii yale ambayo Agano Jipya linasema kuhusu umoja.
7. Kwa sasa kuna udhaifu pande zote mbili za mjadala huu uliotawaliwa na fikra za makundi yanayopingana. Tofauti za maoni katika tafsiri zinahitaji kazi zaidi ili kufikia umoja.
8. Madai ya wanausawa kwamba wakamilishano wanasukumwa na nia duni yanapaswa kuachwa.
9. Wakamilishano wanapaswa kuuelekeza upya uelewa wao wa mjadala huu. Mitazamo ya usawa kuhusu ndoa au huduma ya wanawake haileti uliberali wa kitheolojia. Miongoni mwa waaminio wanaokubali mamlaka ya Biblia, maswali ya msingi si maswali ya kuyatii Maandiko, bali ni maswali ya tafsiri, yanayopaswa kutatuliwa kwa mbinu za kiorthodoksi. Ni wakati wakamilishano waache kudai kwamba upinzani wa Wakristo wa kiinjili dhidi ya tafsiri za ukamilishano unahatarisha mamlaka ya Maandiko au ukweli wa Injili.
10. Yesu anaomba kwa ajili ya umoja wa wale watakaomfuata (Yohana 17:11, 20-23), ili ulimwengu ujue kwamba Baba alimtuma. Katika mtazamo wa ulimwengu unaomweka Kristo katikati, hili ni lengo muhimu mno. Agizo la mitume la kufanya bidii yote kuulinda umoja linadai mazungumzo mapya juu ya msingi wa kuheshimiana. Yeyote aliyeshika misimamo inayopingana kuhusu uongozi au huduma ya wanawake anapaswa kutambua kwamba hili si swali la kiini cha Injili; anapaswa kuzipima upya hoja za kibiblia, kuhakikisha kwamba anatumia tu mbinu imara za tafsiri, na zaidi ya yote kuupa muktadha na mtiririko wa mawazo wa mafungu husika uangalifu zaidi na uzito zaidi. Wakati huo huo tunapaswa kukaribishana, kama Bwana alivyotukaribisha sisi sote (Warumi 15:7).